

Overweging 22 maart 2015 het leven liefhebben

Lezingen: Jeremia 31, 31-34; Hebrëeën 5, 1-10; Johannes 12, 20-33

In de lezingen staat een aantal uitspraken waardoor je gemakkelijk op het verkeerde been gezet kunt worden. "In de school van het lijden gehoorzaamheid leren" en "je leven haten" zijn geen gemakkelijke begrippen en roepen ook weerstand op.

Juist bij mensen die worstelen met het leven en moeite hebben om voor zichzelf op te komen en zonder schuldgevoelens voor zichzelf te kiezen. Mensen die opgevoed zijn met de deugd van gehoorzaamheid en het belang van jezelf wegcijferen. En zij die net geleerd hebben om zichzelf en het leven te aanvaarden en er van te genieten, zouden dan moeten leren om hun leven hier te haten? Moet ik mensen die veel voor de kiezen hebben gekregen aan verdriet en verlies vertellen over de school van het lijden? En meer nog, mag ik dat?

Ik denk van niet, zeker niet wanneer je het lijden presenteert als een pedagogisch middel, lijden als instrument van leren. En ook niet wanneer gehoorzaamheid gezien wordt als een disciplinerend. En ook niet wanneer de verwachting van het eeuwige leven de betekenis van het leven hier bagatelliseert en van zijn waarde berooft.

Want dan worden de uitspraken van de Schrift corrupt en staan zij haaks op de liefde van God voor zijn mensen.

Je zou er natuurlijk voor kunnen kiezen om dit soort teksten maar helemaal niet te lezen, omdat we er in eerste instantie "niets mee kunnen" zoals dat heet. Soms doen we dat ook. Bepaalde gewelddadige passages in de psalmen worden uit de liturgie geweerd, omdat ze te gruwelijk zijn. En er zijn grote delen van de bijbel die om andere redenen nooit in de liturgie voorkomen. Maar ook in de delen die wel gelezen worden, staan uitspraken die mensen tegen de borst stuiten en die uitleg nodig hebben. En dat is hier ook het geval.

Binnen het kerkelijk jaar staan de lezingen gericht op de Goede Week, het lijden en sterven van Jezus Christus. Als hogepriester is Hij zowel de priester als het offerdier. Een beeld dat stamt uit de tempelliturgie. In gehoorzaamheid aan de nood van zijn volk draagt Hij zichzelf op als verzoening. Daarin kiest Hij niet voor zijn eigen leven om het te behouden, maar geeft het voor de verlossing en het leven van velen. Jezus geeft aan het kruis zijn leven om de dood die het gevolg is van de zonde, te overwinnen en daarin de gevallen adam met God te verzoenen en voor hem de poort naar het leven te openen. Deze offer- en verzoeningsgedachte zullen we wellicht herkennen, ook in de offergedachte van de eucharistie.

Toch leggen de meeste gelovigen in deze tijd meer het accent op het voorbeeldige en unieke leven van Jezus Christus dan op zijn offerdood. Zijn dood is dan eerder het gevolg van zijn getuigend leven en van zijn keuze om zijn leven radicaal in dienst van de Geest van het Woord van God te stellen. De opstanding is dan de ultieme bevestiging van dat leven dat welbehagen vindt bij God en dat door zijn liefde hersteld wordt, als nieuw gemaakt wordt. Het blijft daarbij van belang dat Jezus als Gods Zoon ten volle mens is. Immers alleen als mens kan Hij ons menselijk bestaan in al zijn, ook sterfelijke, aspecten meenemen in het perspectief dat Hij voor ons opent.

Hierin zien we al hoe de klassieke benadering in het geloof verschuift naar begrippen die beter aansluiten bij ons mensbeeld, onze kijk op het leven en ons verlangen naar waarlijk leven.

De school van het lijden uit de Hebreënbrieff slaat dus in de eerste plaats op Jezus. Hij heeft werkelijk geleden en is werkelijk gestorven, anders zou het ook geen betekenis hebben voor ons als mens. Hij heeft daarin niet gekozen voor de privileges van zijn goddelijke status, maar is gehoorzaam gebleven aan zijn opdracht, ook in het lijden. Daarin is Hij een voorbeeld van trouw aan God de Vader en aan zichzelf, die in wezen één zijn. Hij kiest daarin voor het leven dat niet vergaat, ook al kost het Hem zijn leven in de tijdelijke en sterfelijke orde.

Die gehoorzaamheid heeft niets met disciplineren te maken. Hierin is het lijden op geen enkele manier een pedagogisch middel. Het betreft geen gehoorzaamheid aan een ander, maar aan zijn eigen diepste kern en bedoeling. Het stemt overeen met de uitspraak in de profeet Jeremia waarin gezegd wordt dat God zijn wet van liefde en leven in het hart van zijn volk, in het hart van zijn mensen legt. Om van daaruit te leven. Om die wet als richtsnoer te gebruiken voor de wijze waarop zij in het leven staan. Op die manier leren ook wij. Enerzijds door trouw te blijven aan de keuzes die we maken en anderzijds door antwoord te zijn op wat ons overkomt.

De keuzes die wij maken hebben altijd een prijs. Je moet er iets voor over hebben, voor het een meer dan voor het ander. Het ideaal waarvoor we kiezen. Het geloof waarnaar we leven. De mensen voor wie we instaan. Zij vragen offers en inspanning. En telkens staan we voor de keuze of we bereid zijn die prijs te betalen. Of het offer te brengen dat misschien onze krachten te boven gaat. Daarin worden we op de proef gesteld met betrekking tot onze gehoorzaamheid aan onze idealen, aan waar we zeggen in te geloven, in onze trouw aan mensen, en uiteindelijk in onze trouw aan onszelf. En daarmee onze geloofwaardigheid. En in sommige gevallen zijn die idealen, die waarden belangrijker en groter dan ons individuele leven. Denk maar eens aan onze vrijheid, aan de veiligheid van onze kinderen, het beschermen van wie we liefhebben.

Ook in wat ons overkomt wordt de trouw aan onszelf op de proef gesteld. Het leven is strikt genomen niet rechtvaardig en niet altijd aangenaam. In perioden dat het ons voor de wind gaat, is het gemakkelijk de illusie vast te houden dat we zelf aan het roer van ons leven staan. Dat we ons leven naar de hand kunnen zetten. Maar bij tegenslag, bij groot verdriet is dat anders. Je kunt het gevoel krijgen alleen maar slachtoffer te zijn, dat de regie over het leven je geheel ontnomen wordt. Ingrijpende gebeurtenissen kunnen ons het leven afhandig maken. We kunnen erdoor het idee krijgen dat we geen leven hebben. Dat we willoos voorwerp van het leven zijn. De regie verliezen. Juist in die omstandigheden staat de trouw aan onszelf, aan ons geloof onder druk. Kunnen we ook dan gehoorzaam blijven aan wie we zijn en aan hetgeen we geloven? Dat kan een hele worsteling zijn.

Wie we werkelijk zijn wordt mede bepaald door de manier waarop we met onze keuzes leven en door de wijze waarop we omgaan met wat ons overkomt.

In een bepaalde tijd werd dit leven alleen maar gezien als een tranendal dat zijn gebrokenheid te wijten had aan de zonde. De mens leefde hier in afwachting van het eeuwige leven dat het echte leven was. Het hiernamaals was daarmee belangrijker dan het hiernumaals. In zekere zin is dat nog zo, maar niet met veronachtzaming van dit leven. We geloven dat dit leven ook in betrekking staat tot de uiteindelijke bestemming van ons bestaan. Dit leven ontvangen we juist om het kostbare en belangrijke van ons bestaan zichtbaar te maken en te beleven. Alleen in dit leven dat ons als uniek en eenmalig gegeven is, kunnen we God zichtbaar maken.

Maar ook in persoonlijke zin hebben we juist geleerd om ons van die negatieve blik op het ondermaanse te bevrijden. We mogen zijn wie we zijn en sterker nog, we hebben de opdracht om te worden wie we kunnen zijn. Dat lijkt erop alsof ons leven toch maakbaar is, maar dat wordt niet bedoeld. Het gaat erom goed gebruik te maken van de mogelijkheden die ons gegeven zijn in de omstandigheden waarin we leven. Ook al zijn die mogelijkheden beperkt en de omstandigheden niet gunstig. Je leven haten of minachten is geen leven. Het is ook een ontkenning van het geschenk.

Door ons geloof zetten we alleen niet alle kaarten op het zichtbare deel van ons leven. We geloven dat ons leven zijn betekenis niet aan zichzelf ontleent, maar aan Degene van wie we het ontvangen. Daardoor willen we ons leven niet alleen voor ons zelf houden, maar leven we het ook voor anderen. Wanneer we alleen voor onszelf leven, verliezen we de essentie en de bedoeling van ons bestaan. We raken dus eigenlijk ons leven kwijt. Ons leven bereikt zijn volheid wanneer we het in dienst stellen van iets van dat groter is dan wijzelf. Als christenen bereiken we ons leven niet wanneer we het ophangen aan Ik, Mij en Mijn, maar wanneer we, dat prijsgevend, leven in Christus, Jezus volgend.

Misschien dat door bovenstaande gedachten de aanvankelijk negatieve oordelen over delen van de tekst wat gewijzigd zijn en we iets van de dieperliggende gedachten achter de woorden hebben kunnen achterhalen. De gedachten zijn bedoeld als handreiking om ons te helpen ons leven goed te leven met alles wat er zich in afspeelt. Amen.